

Handleiding Formatiespel

Korte omschrijving werkvorm

In het formatiespel maken leerlingen kennis met een bijzonder fenomeen in de Nederlandse democratie: het proces dat de verkiezingsuitslag laat uitmonden in een nieuw kabinet. In groepen gaan de leerlingen met elkaar onderhandelen om een nieuw kabinet te vormen. Leerlingen onderhandelen hierbij over thema's die actueel waren bij deze Tweede Kamerverkiezingen.

Deze les is fysiek, online of in een gecombineerde vorm uit te voeren door het gebruik van bewerkbare pdf's voor de groepsopdrachten.

Duur

50-65 minuten

Benodigheden

- Instructiefilmpjes op <https://kamerindeklas.nl/werkvormen/formatiespel/>
- 1 Standpuntenformulier per groepje
- Per 2 groepjes één scoreformulier
- *Eventueel: online leeromgeving, met de mogelijkheid om break-outrooms te maken*

Leerdoelen

- De leerlingen ontdekken hoe moeilijk het kan zijn om een compromis te sluiten.
- De leerlingen ervaren hoe het is als een partij haar eigen plannen niet helemaal kan uitvoeren, omdat ze moeten samenwerken.
- Leerlingen leren onderhandelen en ontwikkelen overtuigingskracht.

Handleiding

Introduceer het spel. Vertel de leerlingen dat na de verkiezingen van de Tweede Kamer de kabinetsformatie begint. Politieke partijen met uiteenlopende standpunten moeten overeenstemming zien te bereiken. In dit spel wordt het proces van de kabinetsformatie nagebootst. Het spel wordt gespeeld in 6 rondes.

Bij elke ronde is een extra instructie toegevoegd voor online onderwijs. Vergeet niet in het geval van online onderwijs ook de gewone niet-cursieve instructie te gebruiken.

In sommige gevallen is er nóg een extra instructie toegevoegd, voor wanneer er sprake is van een combinatie van online en fysiek onderwijs. Let hoe dan ook op de cursieve instructie wanneer enige vorm van online onderwijs aan de orde is.

Ronde 1 (5 minuten)

Laat het eerste instructiefilmpje zien op kamerindeklas.nl. Zie Bijlage 1 onderaan deze handleiding voor een tekstuele weergave van de instructiefilmpjes.

Maak (een even aantal!) groepjes van drie of vier leerlingen. Elk groepje speelt een politieke partij.

Online: verdeel de klas in een even aantal groepjes van 3 of 4 en vertel dat ze straks in break-outrooms als politieke partij bij elkaar gaan zitten. Schakel gedurende het spel, telkens als leerlingen in break-outrooms overleggen, kort in om leerlingen te helpen bij (technische) problemen.

Online én fysiek: zorg dat er zowel in de online omgeving als in de offline omgeving een even aantal groepjes is. Wijk daarvoor indien nodig af van de aanbevolen groeps grootte van 3 of 4 leerlingen.

Ronde 2 (10-15 minuten)

Toon het tweede filmpje zodra de groepjes zijn gemaakt. Deel na het filmpje per groepje een standpuntenformulier uit. Geef de leerlingen de opdracht om 10 standpunten te kiezen uit de lijst. Vertel erbij dat ze hun standpunten nog niet hoeven te rangschikken.

Tip: zie Bijlage 2 voor meer informatie over het gebruik van het standpuntenformulier.

Online: Deel na het filmpje het standpuntenformulier (bewerkbare pdf) met de leerlingen via de chatfunctie. Zorg dat één leerling per groepje de pdf opslaat en hem vervolgens deelt met de partijgenoten in de break-outroom. Stuur ze na het delen van het standpuntenformulier een break-outroom in om met elkaar te overleggen. Kijk af en toe even mee en haal de leerlingen na 10 minuten terug.

Ronde 3 (5 minuten)

Laat het derde filmpje zien. Als elk groepje 10 standpunten heeft gekozen, mogen de leerlingen hun standpunten gaan rangschikken. Geef aan dat het de bedoeling is om het belangrijkste standpunt van de partij 10 punten te geven, en het minst belangrijke standpunt 1 punt. De leerlingen moeten hun puntentelling voorlopig geheim houden.

Online: Stuur de leerlingen opnieuw een break-outroom in en geef 5 minuten om de standpunten te rangschikken. Laat alle partijleden het ingevulde standpuntenformulier opslaan, zodat ze deze bij de volgende ronde op hun eigen computer erbij kunnen pakken. Zeg dat ze het ingevulde standpuntenformulier niet moeten delen met andere groepjes via de chat.

Ronde 4 (10 minuten)

Laat het vierde filmpje zien. De leerlingen gaan onderhandelen. Koppel steeds twee partijen aan elkaar die met elkaar gaan onderhandelen over hun standpunten. Zij vormen een coalitie. Geef per coalitie één scoreformulier mee. Hierop geven de partijen aan welke standpunten ze zijn overeengekomen. Vertel ook dat het nog niet de bedoeling is dat de leerlingen hun puntentelling al prijs geven.

Tip: zie Bijlage 2 voor meer informatie over het gebruik van het scoreformulier.

Online: De groepjes die bij elkaar in break-outrooms hebben vergaderd, gaan nu met een ander groepje in een break-outroom onderhandelen. Deel het scoreformulier (bewerkbare pdf) in de chatfunctie. Geef één leerling de opdracht om het scherm te delen zodra ze in de break-outroom bij elkaar zitten. Zorg dat de coalities na 10 minuten terugkeren.

Ronde 5 (5 minuten)

Laat het vijfde filmpje zien. Elke coalitie verzint een motto dat kort en krachtig de essentie van het regeerakkoord samenvat. Tegelijkertijd wijzen de coalities een leerling aan die als woordvoerder mag optreden. Geef eventueel mee dat de woordvoerder ook de formateur is en daarmee de toekomstige minister-president. Elke woordvoerder/formateur spreekt de klas maximaal 1 minuut toe door te rapporteren over het onderhandelingsproces en de belangrijkste doelen van het regeerakkoord te vertellen. Geef de formateurs de opdracht om af te sluiten met het motto van hun regeerakkoord.

Online: De coalities gaan terug naar hun break-outroom om een motto te bedenken en de woordvoerder/formateur aan te wijzen. Na maximaal 5 minuten (geef indien nodig minder tijd) keren de groepjes terug, waarna de aangewezen woordvoerders/formateurs de klas mogen bijpraten over hun regeerakkoord.

Tip: deze ronde kan bij tijdnoed overgeslagen worden

Ronde 6 (5 minuten)

Laat filmpje 6 zien. Laat de leerlingen nu de scores berekenen, treed indien nodig op als onafhankelijke scheidsrechter.

De regels:

- Als een standpunt op de lijstjes van beide partijen stond, krijgen de partijen ieder de punten die ze zelf aan het standpunt hebben toegekend.
- Als een standpunt van een partij volledig is overgenomen, krijgt de partij de volledige punten die ze aan dit standpunt hadden toegekend. De andere partij krijgt niets.
- In geval van een compromis moeten de punten verdeeld worden. Dat kan wanneer standpunten gedeeltelijk worden overgenomen, gedeeltelijk overeenkomen of twee standpunten worden samengevoegd. Tel de punten van beide partijen op en deel door 2.
- Als standpunten zijn samengevoegd, doe je hetzelfde: tel de punten van beide partijen op en deel door 2.
- De punten worden per partij opgeteld. Halve punten mogen tot een heel punt worden afgerond.

ProDemos

- De partij met de hoogste score heeft het spel het beste gespeeld.

Online: Stuur de coalities nog een laatste keer een break-outroom in om de puntentelling vast te stellen. Geef nu de opdracht om het compleet ingevulde scoreformulier op te slaan en te versturen via de chatfunctie.

Nabespreking

In totaal kunnen er 55 punten worden behaald als er geen standpunten worden samengevoegd of compromissen worden gesloten. 55 punten halen lukt wanneer alle standpunten volledig overeenkomen of wanneer beide partijen alle standpunten van één partij overnemen. Beide situaties zullen zich niet vaak voordoen. Alle partijen moeten water bij de wijn doen, wil men de eigen standpunten (deels) gerealiseerd zien.

Bespreek met de leerlingen dat dat onontkoombaar is: partijen kunnen (in een coalitie) hun beloften nooit volledig nakomen, omdat ze altijd moeten samenwerken met andere partijen. Dit hebben de leerlingen nu zelf kunnen ervaren in dit spel.

Bijlage 1: Inhoud instructiefilmpjes

Hieronder een overzicht van de uitgesproken tekst in de filmpjes op kamerindeklas.nl.

Tekst film 1: samenwerken

‘Politieke partijen in de Tweede kamer moeten altijd samenwerken om een meerderheid voor hun plannen te krijgen. En als je samenwerkt, moet je keuzes maken. Soms lastige keuzes. Daar gaat dit spel over. Zijn jullie er klaar voor? Maak dan eerst groepjes van drie of vier. Ieder groepje speelt een politieke partij.’

Tekst film 2: verkiezingsprogramma

‘Zo, jullie zijn de top van een politieke partij. En jullie gaan meedoen aan de Tweede Kamerverkiezingen. Met een verkiezingsprogramma van tien punten waarmee je veel kiezers hoopt te trekken. Jullie krijgen zo meteen een heleboel standpunten. Het is de bedoeling dat je er daar *tien* uit kiest. Je mag ook zelf een of twee standpunten verzinnen. Je maakt in elk geval een programma van 10 standpunten die jullie partij voor elkaar wil krijgen. Wat vinden jullie écht belangrijk? Waar willen jullie voor gaan?’

Tekst film 3: in volgorde zetten

‘Kwamen jullie er uit? Lastig hè? Wat vinden jullie nu het allerbelangrijkste om voor elkaar te krijgen? Zet nu deze 10 standpunten op volgorde. Jullie belangrijkste standpunt geef je 10 punten en staat bovenaan op jullie lijst, het minst belangrijke komt onderaan en krijgt 1 punt. Zet de standpunten in de juiste volgorde. Met deze lijst gaan jullie straks onderhandelen met een andere partij. Dus hou je volgorde geheim.’

Tekst film 4: onderhandelen

‘De verkiezingen zijn achter de rug, de stemmen zijn geteld. Gefeliciteerd! Jullie hebben veel zetels in de Tweede Kamer gewonnen! Nu starten de onderhandelingen om een nieuw kabinet te formeren. Jullie hebben samen met een andere partij een meerderheid in de Tweede Kamer. Je begrijpt het al: zij hebben waarschijnlijk heel andere dingen op hun lijstje staan dan jullie. En jullie weten niet wat zij op nummer 1 hebben staan

en wat ze minder belangrijk vinden. Dat wordt dus onderhandelen. De partij die straks de hoogste score haalt, heeft het best onderhandeld. Je kunt verschillende dingen doen: Standpunten die jullie allebei gekozen hebben, komen sowieso op het programma. Sommige standpunten kun je misschien samenvoegen tot één gezamenlijk standpunt. En sommige standpunten moet je uitruilen. Ga overleggen met de andere partij en maak een regeerakkoord van 10 standpunten. Je hoeft deze standpunten niet te rangschikken.’

Tekst film 5: wat wordt jullie motto?

‘Jullie zijn eruit, de formatie is afgerond. Jullie kabinet heeft een regeerprogramma van tien punten. Bij een regeerakkoord hoort een motto. Een mooie zin die samenvat wat jullie willen gaan doen, zoals *Samen werken aan Nederland*. Bedenk een motto voor jullie regeerakkoord. Kies een woordvoerder om aan de klas te vertellen wat het motto van jullie kabinet is en wat de belangrijkste onderdelen van het regeerakkoord zijn.’

Tekst film 6: wie heeft het meest binnengehaald?

‘Tijd om de punten te tellen. Wie heeft het meeste voor elkaar gekregen? Heb je veel verkiezingspunten moeten inleveren? De mensen die op jullie hebben gestemd zullen dat niet leuk vinden. Maar ja, het land moet toch een regering krijgen. Dus: tellen maar! Pak je puntenformulier er maar weer bij. Ok. Dit zijn de spelregels: Neem het eerste punt van het gezamenlijke regeerprogramma.

- Stond dit in allebei jullie verkiezingsprogramma’s? Dan krijgen jullie allebei de punten die je zelf had gegeven aan dit standpunt.
- Heeft maar één partij punten gegeven aan dit standpunt? Dan krijgt deze partij die punten.
- Hebben jullie een standpunt aangepast of samengevoegd? Tel de punten van beide partijen op en deel door 2. Als je er samen niet uitkomt, beslist je docent.

Doe hetzelfde nu met alle andere punten van het regeerakkoord. Tel dan de punten van je eigen partij op. De partij met de hoogste score heeft het best onderhandeld.’

Bijlage 2: Instructie Werkbladen

De twee werkbladen bij deze werkvorm zijn bewerkbare pdf's. Dat betekent dat je deze kunt uitprinten en uitdelen aan de leerlingen, maar ook dat de leerlingen deze werkbladen digitaal kunnen invullen. Hiervoor is gekozen zodat de werkvorm zowel fysiek in de klas, als online of in gecombineerde vorm kan worden uitgevoerd.

Standpuntenformulier

Op het standpuntenformulier krijgen de leerlingen een lijst met 49 verschillende standpunten mee, waarmee zij een partijprogramma samenstellen. Ze kunnen per standpunt aangeven Ja/?/Nee.

Wanneer de leerlingen voor elk standpunt één van de drie opties hebben ingevuld, kunnen ze gaan bekijken welke keuzes overblijven.

Indien ze bij minder dan 10 standpunten Ja hebben gezegd, kunnen ze gaan discussiëren welke van de standpunten met een vraagteken alsnog in het partijprogramma moeten.

Als ze meer dan 10 standpunten met Ja hebben beantwoord, kunnen de leerlingen de vraagtekens overslaan en uit de gekozen standpunten een selectie van 10 maken.

Online: Het standpuntenformulier moet door leerlingen gedownload worden, en daarna geopend op hun computer, bijvoorbeeld met Adobe Acrobat reader.

NB: Dus niet in de browser laten openen! De pdf toont geen kleurtjes wanneer het in bijv. Chrome of Firefox is geopend. En die kleurtjes maken het geheel juist overzichtelijk.

Scoreformulier

Het scoreformulier wordt gebruikt om een regeerakkoord op te stellen. Hierop kunnen de leerlingen met hun coalitiepartner afspreken welke standpunten uit de partijprogramma's in het regeerakkoord komen.

Bij weinig tijd kun je de leerlingen meegeven dat ze in de middelste kolom de standpunten mogen omschrijven met behulp van steekwoorden. Ze hoeven daar dan niet het volledige standpunt over te typen.

De kolommen rechts en links zijn er om de punten te verdelen. Zorg dat de leerlingen hier niet aan beginnen voordat ronde 6 is aangevangen.

Online: De leerlingen kunnen de werkbladen op hun computer opslaan, openen, en dan delen met hun partij-/coalitiegenoten in de break-outrooms. Spreek voor elk groepje/coalitie af welke leerling dat gaat doen. Laat leerlingen het ingevulde scoreformulier opslaan en naar jou sturen via de chatfunctie van het online platform waarmee je werkt.